

Pentru o apicultură performantă și o agricultură sustenabilă*

de dr. Gheorghe Dobre

Apicultura, de la o îndeletnicire plăcută și bănoasă a devenit dificilă și uneori chiar nerentabilă. Aproape în toată lumea, în funcție de țară, de zonă, de ecotip și chiar de locul unde se află stupina, de la an la an pierderile se măresc și cresc de la 10% - 30% până la 100%. Apar articole în presa, se organizează conferințe și simpozioane, se scriu cărți sau se fac filme pe aceasta temă, dar cauzele care le generează și măsurile care se impun pentru redresarea situației sunt departe de a fi cu adevărat cunoscute.

Se concluzionează că exacerbarea ratei anuale de pierderi la coloniile de albine pe plan mondial este datorată unui complex de factori care interacționează atât la nivelul coloniei de albine ca supra-organism (nutriție precară, paraziți, agenți infecțioși, procese metabolice, diversitate genetică redusă) cât și în exterior, în mediu (dăunători, pesticide, etc.). Se atrage atenția asupra efectului de domino, de avalanșă, pe care îl poate declanșa, de regulă în primăvara următoare, menținerea în stupină, sau în areal doar de dragul numărului de colonii a unor focare

infecțioase. Toate acestea sunt aspecte ce nu trebuie ignorate de practicieni.

MODIFICĂRILE CLIMATICE

Schimbările climatice și agricultura intensivă au redus sursele de cules. Variațiile climatice extreme indiferent de anotimp: secetă-ploi torențiale/inundații; frig-căldură, împiedică buna desfășurare a culesului și evoluția coloniei de albine în perioada activă.

AMPLASAREA STUPINELOR

Vatra stupinei trebuie aleasă cu grijă, pe bază de studii și analize privind potențialul melifer. Nu trebuie să fie într-o zonă inundabilă și trebuie să fie ferită de curenți și de vânturi puternice. Este foarte importantă și densitatea albinelor în zonă. Trebuie să evităm căile de acces intens circulate și zonele industriale care de regulă produc noxe și poluează puternic aerul dar și apele.

Monoculturile, organismele modificate genetic (OMG) și chimizarea excesivă sunt o realitate, de aceea, atunci când întocmim balanța meliferă trebuie să ținem cont de toate aceste lucruri.

Amplasarea stupilor trebuie să se facă la înălțime și/sau să folosim urdinișul superior pentru a favoriza selecția naturală. Albinele bolnave nu trebuie să se mai poată întoarce în stup. Animalele și păsările sălbatice sau domestice pot deranja stupii, de aceea este bine ca stupina să fie împrejmuită și protejată. Se montează gratii de protecție împotriva șoarecilor și a fluturilor cap de mort.

TEHNOLOGIILE NEPERFORMANTE

Când se dorește o exploatare intensivă, întreținerea și exploatarea albinelor trebuie să se facă ținând cont de anotimp, de diversitatea florală, de bogăția în nectar și polen a zonei, de biologia și de modul de evoluție al coloniei de albine.

Trebuie să ne ferim de sfaturile unor "ași ai apiculturii" (ii găsim pe internet), a unor "prietenii", a unor oameni cu interese mercantile

*Calitate a unei activități a omului de a se desfășura fără a epuiza resursele disponibile și fără a distruge mediul.

Foto: Alexandru Sergiu-Valentine

(pe aceștia îi găsim prin târgurile apicole). Este bine să observăm, să ne documentăm și să verificăm informațiile din mai multe surse. Albina meliferă nu a fost domesticită. Trebuie să ne adaptăm la modul ei de viață ancestral dobândit în arealul în care trăiește.

Transhumanța și comerțul internațional cu material biologic poate schimba ecotipul albinei aflat în zonă și adaptat condițiilor climatice din areal. De asemenea, fără un control adecvat, transhumanța, comerțul internațional cu material biologic și nu numai, pot favoriza răspândirea bolilor și dăunărilor la albine. Comerțul globalizat cu material biologic poate duce la apariția unor caractere nedorite precum agresivitatea dar și la pericolul pătrunderii în țară a unor entități infecțioase necunoscute.

Au apărut sau pot apărea entități morbide emergente (exotice, cosmopolite): Varroa destructor, Tropilaelaps spp., Nosema ceranae, Acarapis woodi, Aethina tumida, etc.

ÎNMULȚIREA STUPILOR (ROIȚUL NATURAL ȘI ARTIFICIAL)

Obținerea reginelor și înmulțirea controlată a coloniilor de albine este una dintre tehnicile care demonstrează măiestria și bagajul de cunoștințe apicole ale stuparului. O lipsă de intervenție în cuibul coloniei de albine, o mica scăpare, o lipsă de prevedere și roiul natural nesupravegheat se poate declanșa în stupină. Plecarea necontrolată a roiurilor duce la slăbirea coloniilor de albine și la compromiterea producției apicole.

Următorul pas este obținerea în fermele de înmulțire a unor regine selecționate și testate. Dar pentru acest lucru avem nevoie de cercetare, de tehnologii de ameliorare bine puse la punct și de stațiuni de testare. Federația Asociațiilor Apicole din România-ROMAPIS, cu ajutorul autorității competente, ar trebui să deponă eforturi ca să realizeze acest lucru.

FAVORIZAREA DĂUNĂTORILOR

Greșelile tehnologice (teh-

Foto: Acatrinei Constantin-Daniel

nopatiile) pot menține presiunea infecțioasă în stupină. Refolosirea în stupină a rezervelor de hrană neconsumată pe timpul iernii sau provenită de la coloniile care au murit, ramele vechi sau echipamentul nedecontaminat rămân o sursă permanentă de infecție. O sursă potențială de infecție o constituie și coloniile de albine slabe, bolnave și care nu se pot apăra.

Folosirea de medicamente, biostimulatori, suplimente nutritive negarantate și fără notificare sau autorizare, etc. pot duce la modificarea florei intestinale medii (distrugerea florei gastrice de către antibiotice) sau la intoxicații.

Folosirea fără discernământ și pentru o lungă perioadă de timp a substanțelor de combatere a acarienilor duce la obișnuință. Dacă în urmă cu 20-30 de ani era suficient un singur tratament împotriva varroozei acum avem nevoie de 6-7 tratamente.

DEPISTAREA BOLILOR ÎN STADIUL PRECLINIC (SUBCLINIC)

Entitățile morbide întâlnite la albine acționează diferit în funcție de anotimp și/sau de faza de dezvoltare iar evoluția lor trebuie urmărită în dinamică, pe parcursul unui întreg sezon apicol. Nu trebuie să absolutizăm rolul unui agent unic. Sunt entități morbide și afecțiuni asociate (varrooză și virusul arișilor deformate) sau afecțiuni patologice poli-factoriale (loca, nosemoză, varrooză, etc). Pentru a avea albine sănătoase și productive trebuie să investigăm factorii biotici și abiotici care pot influența evoluția coloniilor în arealul în care se află stupina.

În baza unui program stra-

Patologie apicolă

tegic de prevenire și combatere a bolilor, diagnosticul trebuie subordonat unui scop profilactic și nu unuia de necesitate. În luarea măsurilor necesare trebuie să ținem cont de extensivitate (raportul dintre numărul de probe pozitive și numărul de probe examinate), de prevalență (numărul de albine afectate din colonie). Investigația trebuie să aibă în vedere situația concretă din zonă și potențialul surselor de infecție.

Fundamentarea științifică și cunoașterea reală a situației epizootologice din stupină nu se poate realiza decât prin supraveghere sanitară veterinară pe baza unui program strategic. Fără examene amănunțite (clinice, morfopatologice, de laborator) situația reală rămâne necunoscută iar măsurile de prevenire și combatere se fac la întâmplare sau nu se aplică. Trebuie să știm când și cum intervenim: în terapia de necesitate, în terapia de stimulare și în chimioprevenție.

Intervențiile trebuie făcute înainte de apariția pierderilor economice iar prevenirea și combaterea bolilor la albine să fie eficientă și standardizată la nivelul UE. În țară, pentru confirmarea unor boli exotice (emergente) avem Laboratorul National de Referință pentru bolile albinelor și ale altor insecte utile în cadrul IDSA și ne putem baza pe sprijinul Societății Române de Patologie Apicolă-SoRoPA, deoarece, de multe ori apicultorul are nevoie de consiliere detaliată și chiar de soluții specifice.

PRESIUNEA INFECȚIOASĂ ȘI EFECTELE DE DOMINO ȘI DE AVALANȘĂ

Momentul când aplicăm

Patologie apicolă

măsurile de prevenire și combatere specifice fiecărei boli este foarte important deoarece de acesta depinde reducerea posibilității de contaminare. Presiunea infecțioasă face ca boala să treacă de la stup la stup prin efectul de domino, menținând focare infecțioase staționare în stupină

Când pregătim stupina pentru iernare trebuie să avem numai coloniile sănătoase. Existența în stupină în timpul toamnei sau perioadei hibernale a unei presiuni infecțioase (colonii slabe, fără provizii, bolnave, puternic infestate cu paraziți, etc.) poate contamina prin jaf încă din toamnă întreaga stupină și declanșează la ieșirea din iarnă efectul de avalanșă, iar pierderile pot ajunge la 100%.

DEZVOLȚAREA COLONIEI ÎN CONDITII DE PENURIE DE NECTAR ȘI POLEN (STRESUL NUTRIȚIONAL)

Epuizarea rezervelor de păstură înăuntrul apariturii polenului în natură (de obicei cauzată de forțarea prin stimulare a începerii perioadei active în perioada hibernală) ca și lipsa polenului, care este un nutrient esențial, poate declanșa involuție. Vremea rea și managementul neadecvat poate declanșa de asemenea stresul nutrițional.

În caz de lipsă de hrană primul semnal pe care îl percepem este diminuarea capacității reproductive (matca încetează pontă), albinele doici își epuizează rezervele corpului gras și caniba-

lizează larvele mai tinere. Câștarul de control nu înregistrează cules. Consecințe: depopulare, albine adulte subdezvoltate, se pare că apar cedențe comportamentale, iar durata de viață a albinelor este mai scurtă. Din acest motiv avem nevoie de asigurarea unor suplimente energetice și proteice pe care să le folosim în situații deosebite (boli, secetă, calamități).

PRODUSE APICOLE CONSTANTE ȘI DE BUNĂ CALITATE

Produsele apicole trebuie să fie obținute, condiționate și conservate astfel încât să-și păstreze în totalitate însușirile naturale inițiale. Calitatea mierii și a produselor apicole este strâns legată de tratamentele aplicate stupilor, de calitatea mediului, dar în egală măsură și de condițiile de extracție, de prelucrare și de depozitare a produselor apicole. Nu trebuie să lipsească analizele de laborator pentru identificarea reziduurilor în produsele apicole.

Este foarte importantă verificarea și atestarea autenticității și calității mierzii cât și decelarea stărilor de alterare, de degradare, și a defectelor de orice fel, identificarea substanțelor străine cu potențial nociv dar și depistarea falsificărilor de orice fel.

PROVOCĂRI PENTRU VIITORUL APICULTURII

În aceste condiții o apicultură sustenabilă se poate realiza

urmărind mai multe obiective. Principalul obiectiv este asocierea și cooperarea pentru folosirea eficientă a Programelor Naționale Apicole și pentru siguranța acțiunilor pe care le întreprindem.

Trebuie să ne luptăm pentru biodiversitate și să susținem producțiile ecologice și să susținem agricultura și necesar să se conserve și să se îmbunătățească calitățile solului.

Avem nevoie de specialiști competenți și de fondurile necesare finanțării UNOR TEME DE CERCETARE care ar lămurii multe aspecte importante pentru obținerea produselor apicole ca cea privind efectele curenților nutriționale (în lipsa biodiversității) din stadiul larvar asupra albinelor adulte dar și determinarea nivelului de poluare al mediului înconjurător (apă, aer, sol) și influența reziduurilor din mediu asupra coloniilor de albine, etc.

Fără diversitate nu avem polenizatori. Lipsa polenizatorilor amenință atât echilibrul ecologic cât și producția agricolă, din acest motiv avem nevoie de politici clare de mediu, de organizarea unor convenire melifere și/sau de crearea unor zone protejate. Obținerea produselor apicole BIO și conservarea ecotipurilor din țara noastră ale albinei Apis mellifera carpatica prin protecție și biodiversitate se poate realiza numai cu implicarea autorităților și prin asigurarea ariilor protejate (străvechile brenarii, cunoscută în principalele române încă din evul mediu).